

Røgen Farre Lokalhistoriske Forening

Aarskrift 2006

*Røgen-Farre
Lokalhistoriske Forening*

Indholdsfortegnelse 2006 **side**

Find din slægt, og gør den levende.....	8
Sognedegnen der druknede i Farre bæk	10
Med skolen i København.....	14
Elværker	20
Da Farre Hede fik elektricitet.....	23
For hundrede år siden	28
Lykkehuset, Røgen mark.....	36

Indholdsfortegnelse 2005 **side**

Farre Savværk.....	7
Boligudstyknings på Højagervej.....	14
Den afsindige Jens Troelsen i Farre	19
Ulvejagter	24
Svin i byerne.....	27
Mejeriet "Skytsbjerg's" 75 års jubilæum.....	30
Dannebrogsmænd.....	42
Lidt om vask.....	46
Landmandens forårsarbejde	48
Tyendeforholdet i vor tid.....	50

Indholdsfortegnelse 2004 **side**

Forord	7
Ildebrand i Lyngby i 1764	8
Sommerferie af Johanne Jensen	12
Min konfirmation af Johanne Jensen.....	16
Min barndom af morten Peder Carlsen	20
En københavnerdrengs oplevelser	36

Indholdsfortegnelse 2003 **Side**

Natmænd / rakkere	7
Den forældreløse Granslevpige	19
Oversigtstavle.....	30
En beretning om Jens i engen.....	32

Aksel Petersen, Farre	37
Min Skoletid	44
Da en 100 kroneseddel forsløg noget ..	50
Portræt af Sporup Kirke.....	52

Indholdsfortegnelse 2002 Side

Forord	7
Anker Jensen fortæller.....	8
Lynbrand i Farre	16
Wistoft og hans forgænger.....	21
Fugleskydning.....	22
50 år som vognmand.....	25
Johanne Grøn	29
Luthers Minde Farre Loge	30
Drikkevaner i det 16. århundrede	30
Tilbageblik i det gamle Røgen Sogns historie.....	34
Fattiges kår i 1840	38
Fattighus i Farre.....	42
Brev fra Greven	43
Nyt fattighus i Røgen.....	45
Haven gennem tiderne	47

Indholdsfortegnelse 2001

Anders Bondes slægt	7
Sejer Andersen Bonde	11
Anders Bondes slægt, anden del.....	17
To koner.....	24
1891 i dagbogen.....	30
Hovedgården Farregård, anden del.....	31
Køer er ikke bare malkemaskiner	36
En spøgelseshistorie.....	36
Mads Muurmester i Farre	37
Vådeskud på Valborgaften	48
Og så til noget helt andet	50

Indholdsfortegnelse 2000 Side

Skifte efter Mickel Andersen Gjesager, Klintrup Vestergård 1817.....	7
Vandløbssagen i Røgen-Sporup kommune.....	17
Drengestreger	20
Provst Johan Jessen og hans sønderjyske afstamning.....	21
Gjern herreds tingbog, Farre Bys vide	24
En 16-årig fæstemø fra Farre	26
Jørgen Greisen til Løvskovlund i Farre.....	37
Udviklingen i skolerne Almue-undervisning-skoler	42
Mormonerne fra Damagergård i Farre	51

Indholdsfortegnelse 1999

Så gik de 10 år.....	3
Et Strejftog 100-150 år tilbage i tiden.....	7
Da Lyngholm brændte	15
Beretning om snedkermester Anders PeterSørensen	32
Landboforeningens 100 års jubilæumsskrift.....	42
Terkel Degn og hans slægt.....	44
Min barndoms jul	50

Indholdsfortegnelse 1998

Hovedgården Farregård 1586-1726	5
Smed Lemming	16
Hjulhuset	29
Den gamle bagerforretning i Farre.....	32
Landbokvindens Ager, ca. år 1900	34
Det gamle forsamlingshus.....	39
Urmagerens hus.....	42
"Villa Pax", GI Skanderborg 130.....	45
Erindringer fra Røgen	50

Indholdsfortegnelse 1997 **Side**

Fattigvæsenet i Røgen og Farre sogne.....	5
Skolevæsenets historie i Røgen og Farre sogne	21
Farre Hougård 1482-1857	57

Indholdsfortegnelse 1996

Minder fra en svunden tid.....	5
Thi kendes for ret.....	23
Skoleloven	36

Indholdsfortegnelse 1995

Bøndernes klædedragt gennem århundrederne	5
Bulotti den Anden.....	21

Indholdsfortegnelse 1994

Pastor Jessen i Røgen	5
Johanne Andersdatters tragiske selvmord	14
Barndoms og ungdomserindringer	17
Erindringer fra Klintrup.....	20
Fællesskabets ophævelse i Klintrup og Røgen.....	44
Landsbykongen Laurids Fog	53
Skomager Kristian Pedersen.....	54

Indholdsfortegnelse 1993

Niels Poulsen, Røgen.....	7
Mere om Landsbykongen Laurids Fog.....	19
Farre Karosserifabriks historie	27
Fra skiderende til water closet.....	35
En aftægtskontrakt fra Klintrup.....	39
Oustrupgård	45
Jens Peter Jørgensens soldatertid.....	56

Indholdsfortegnelse 1992 **Side**

Grundtvig og Beck i Røgen.....	7
Karl Lund, smed i Farre 1932-1984	10
Ved aftenpiben, om at lave tobak.....	16
Af en slægts saga på godt og ondt.....	18
Bylaugets gilder	54
Et falsk brandbrev fra Farre	58
Erindringer fra Farre Hede	64

Indholdsfortegnelse 1991

De forsvundne lyde	7
Juleforberedelser	11
Farre by	13
Løvskovlunds historie	21
Oldtidsfundene i Sporup, sommeren 1953.....	27
Fortegnelse over stensamlingen	29
Erindringer om Farre møbelfabrik	33
Erindringer fra Farre	42
Et slagsmål i Røgen.....	53
Murermester Martin Christensen	56
Lærer Åge Helbo	59

Indholdsfortegnelse 1990

Røgen-Farre lokalhistorisk forening	7
Minder fra Kulbjerg	11
Sporup kirke og familien Fischer.....	27
I Kammergårdens have	39
Fastelavn er mit navn	45
Lidt om Farre hede.....	50
Foreningens vedtægter	7

Find din slægt, og gør den levende

Af Birgit Fogh Bach

I dag, hvor PC'en næsten er fast inventar i hvert hjem, har man fået mulighed for at forske i sin slægt og finde sine aner/rødder (Man kender som regel navnet på sine olde/tip-oldeforældre og hvor de boede). Det kræver kun, at man har adgang til internettet, her er mange gode sider (nævnt nedenfor), der kan hjælpe en med at komme i gang.

Mange tror, det kun er gamle støvede mænd, der sidder på arkiverne, men deri tager I fejl. I dag er det folk (amatører) i alle aldre, (ja, selv helt unge mennesker) og af begge køn, der slægtsforsker.

Jeg startede med slægtsforskning i år 2002, min faster døde (ugift) og jeg skulle ordne begravelse. I den forbindelse skulle jeg finde diverse papirer i skuffen. Her fandt jeg også min farfar/farmors vielsesattest og dåbsattester, af dem kunne jeg se, at de ikke havde Fogh-navnet, heller ikke deres forældre. Min far og alle hans søskende er døbt Fogh Kristensen, jeg fik også Fogh-navnet.

Hvor kom det fra, var det købt? (jeg vidste, at min farfars broder havde købt et andet efternavn). Jeg blev nysgerrig, og begyndte at spørge nogle af de ældste i familien. Det gav pote, jeg fandt min farfars mor i Mallings ved Århus. Hendes far var døbt Mikkel Mikkelsen Fogh. Denne Mikkel smed Fogh-navnet væk, fordi han som barn blev drillet med det i skolen (fjog), og ingen af hans børn får navnet Fogh. Senere bliver han bekendt med, at der findes et legat, som kan søges af værdigt trængende af Fogh-slægten. Det var en god grund til at tage navnet til nåde igen. 19. marts 1887 foreligger der bevilling for gdr. Mikkel Mikkelsens børn og børnebørn til at føre familienavnet Fogh.

Historien gentager sig: Jeg smed også Fogh-navnet væk, (jeg gik i Skjød skole, her var en dreng, der også hed Fogh, og han blev kaldt "Fjog"), indtil jeg startede med slægtsforskning.

I dag er jeg kommet tilbage til min tip-11 oldefar Niels Fog, bonde i Borum, nævnt i år 1492, og min tip-8 oldefar er farbroder til Landsbykongen i Farre.

Jeg har hovedsageligt brugt internettet, og suppleret med besøg på mange af de små lokalarkiver.

Giv dig selv den oplevelse og besøg: Røgen – Farre Lokalhistoriske Forening, (til huse ovenpå forsamlingshuset i Farre, åben hver mandag aften, holder sommer/juleferie) og se hvad et lille arkiv kan rumme af materialer og ting. Eventuelle besøgende uden for åbningstiden, er velkommen til at kontakte et af bestyrelsesmedlemmerne, vi kommer gerne og åbner :

Karen Warming (86969813), Jørgen Jørgensen (86968206), Laurs Jørgensen (86965582), Niels Peter Nielsen (86968032), Viggo E. Lauritzen (86871329), Ole Jensen (86968161) og Birgit Fogh Bach (86960158)

Gode sider på nettet : På sporet af slægten :

www.landsarkivetkbh.dk/genealogi/

God start og hjælpeside. DIS-Danmark : www.dis-danmark.dk/

Hjemmeside for Danmarks største forening for databehandling i slægtsforskning – links til danske og udenlandske internetressourcer om slægtsforskning, slægtsprogrammer og andet.

Statens Arkiver : www.arkivalieronline.dk/

Org. Folketællinger og kirkebøger (bliver løbende opdateret)

Dansk Demografisk Database: ddd.dda.dk/ giver mulighed for søgning i folketællinger år 1787-1911, udvandring 1868-1903 og mere.

Lokalhistorisk Samling i Århus : www.lokalhistorieaarhus.dk/

Folketællinger 1787-1860, Århus amt, vielser fra 1760

(det gamle Århus amt) Familisearch : www.familysearch.org/

Udviklet af mormomkirken i Utah-giver mulighed for søgning på forfædre i Danmark, ja hele verden.

GenCircles : www.gencircles.com/

Slægtstavler indsendt af slægtsforskere i hele verden.

Roots Web.com/ Slægtstavler indsendt af slægtsforskere i hele verden.

Sognedegnen, der druknede i Farre bæk

Af Jens Mandrup Frandsen

Århus Bispearkiv: Fortegnelse over kaldsbreve for degne 1719-1759. Anno 1745, d. 4. marts, Hans Bendixen Graae kaldet af biskop Hygom til sognedegn for Røgen- Sporup menigheder i Hans Marqvards tid.

Røgen kirkebog: 14. juni 1768 døde degnen Hans Bendixen Graae, 62 år gammel.

Hans Bendixen var således sognedegn for Røgen og Sporup sogn fra 1745 til 1768. Han blev født d. 11. november 1704 i Horsens, for i Horsens kirkebog står der: 14. november 1704 døbt Hans Bendixen Graae, søn af Bendix Graae i Provstegade, båren af Bodil Hofgård. Bendix Hansen Graae var fuldmægtig hos toldinspektøren i Horsens.

Horsens kirkebog: 16. august 1709 begravet Bendix Hansen Graae, døde den 11. august, som var 37 år og 26 uger.

Horsens skifteprotokol 1705-1712.

Stefen Rasmussen Hofgård, borgmester udi Horsens, gør vitterlig i år 1710, mandag d. 22. september, som er år og 6 uger efter salig Bendix Hansen Graae's dødelige afgang, at vi indfandt os ud i hans efterladte stevnboe og livvåning her i Horsens, skiftet efter hannem at slutte og tilendegøre, og det mellem bemelte salige mand Bendix Hansen Graae's enke Abel Lauridsdatter og deres nulevende sammemavlede 2 børn, nemlig Dorte 8 år og Hans 5 år gammel. Overværende var enken bemelte Abel Lauridsdatter på egne og på hendes børns vegne og hans principal. Boet blev vurderet til 104 rdl 2 mk 8 sk.

Anno 1712, d. 19. april var vi underskrevne tvende borgere, nemlig Rasmus Pedersen Skræder og Niels Nielsen Mahler, her ibidem forsamlet udi afgangne Bendix Graae's enke Abel Lauridsdatters lejevåning her i Horsens, som vi har fornemmet, hun reistvigte søndag d. 17. april, stiltiende og hemmelig skal være undviget og bortreist med sine børn, ej vidende hvor hen.

Hvor vi, da hos den i våningen værende Maren Pedersdatter, os har forespurgt om fornævnte bortreiste Abel Lauridsdatter, sig der i våningen nogen middel og gods havde efterladt til sine kreditores afbebetaling, for hvis hun kunne befindes til en eller anden at skyldig være.- Hvor, da af bemelte Maren Pedersdatter, os blev forevist og fremlagt under Abel Lauridsdatters og 2 borgers, nemlig Peder Søren Mahler og Peder Pedersen hænders underskrivelse, på en del løsøre og husgeråd, som hun i den forladte våning haver efterladt, hvilket var bestående af 41 genstande, vurderet til 27 rdl 2 mk 6 sk og efter skifte efter Bendix Hansen Graae blev til 33 rdl 1 mk 14 sk.- Stevnboet blev solgt ved offentlig auktion for 51 rdl 2 mk, d. 20 september 1712.

Hans Bendixen Graae blev gift med Else Nielsdatter fra Lyngby, Sporup sogn, antagelig datter af Niels Smed i Lyngby, der blev begravet d. 11. juli 1742 i Sporup, idet hendes søster blev gift med Christen Sørensen, der blev smed i Lyngby. Hans Bendixen Graae og Else Nielsdatter fik 7 børn, hvoraf 3 døde som små. Bendix 1745, Abel 1748. Jens 1751, Niels 1754, Mariane 1756, Margrethe 1757 og Niels 1759.

Som nævnt døde Hans Bendixen Graae i 1768.

Breve til amtmanden i Skanderborg

Anno d. 20. juni 1768 indfandt jeg, med kongelig majestæts birke-dommer, med de 2 mænd Keild Pedersen og Niels Pedersen af Røgen i degneboligen i bemelte Røgen, for at syne den sidst afvigte tirsdag på Farre gade, dødfundne degn for Røgen og Sporup menigheder, Hans Bendixen Graae----- blev tilkaldet Lars Jørgensen af Røgen, som tilligemed de fornævnte 2 mænd havde set den afdøde degns legeme, da han blev afført de klæder, hvori han blev dødhjembragt, hvilke alle 3 forklarede. at der aldeles intet på hele hans legeme at se til nogen skade, ej så meget som et knappenålstik, De forklarede, at den afdøde haver stilvekt været plaget af besvimelse-- og Keild Pedersen og Niels Pedersen mente, som hidbragte ham fra det sted i Farre, hvor han fandtes død, at han i sådan en besvimelse er faldet om, og bleven kvalt i det liden vandløb, han lå i, om sommeren tør, undtagen når regn og torden skyller vandfalde, der

var altså intet videre at forrette eller at anføre. Mange af byens beboer, som var tilstede gav den afdøde det skudsmål, at han var en ædruelig og skikkelig mand. Den 20. juni 1768.

F. C. Muncheberg.

Som overværende: Keild Pedersen og Niels Pedersen.

Derpå forføjede jeg mig til Farre for at forhøre de 4 mænd Michel Hansen, Søren Pedersen, Søren Rasmussen og Christen Sørensen, som først havde set den afdøde i vandløbet liggende, og havde optaget ham, samt at efterse stedet, hvor han var fundet, alt i overværelse af de 3 mænd Jens Nielsen, Peder Pedersen og Gregers Nielsen af Farre. Blev da bemelte sted forevist, som er et vandløb over byens gade, over hvilket er lagt nogle store sten til at gå på, udi vester kant af samme, var dette vand fast, men i den øster side var noget klart vand, dog ej et kvarter dyb, på denne side, omtrent et par alen fra hård jord, var det den afdøde degn fandtes liggende næsegrus.

Han blev der set af Michel Hansen, som ej vidste, hvem det var, siden han ej var så nær, men kaldte de andre 3 til sig, som da de kom, så det var deres degn, som de så kort tilforn havde talt med i byen og at de ej kunne tro, han så kort en tid havde kunnet komme til det sted. Siden de ej syntes nogen i det vand kunne omkomme, og de kunne vide han ej uden meget kort tid havde ligget der, men endskønt de anvendte al flid på at få ham til live, fik også noget vand til at løbe af ham, kunne det dog intet nytte.

Disse 4 mænd forklarede ellers, at det var synlig, at den nu afdøde, siden han var faldet ned i vandet, hverken havde rørt hånd eller fod, samt at hans klæder bagpå aldeles ej var våde, og ellers at da de kort tilforn talte med ham, fejlede han intet på nogen måde. Samtlige tilstedeværende gav ham det vidnesbyrd, at han var en ædruelig og skikkelig mand, og de fornemmer, at der ved det, at han er gået over disse sten, som ligger over vandløbet, er påkommen ham en besvimelse, som de har hørt, han skal være tilbøjelig til undertiden, hvoraf han er faldet om, og ej været i stand til at hjælpe sig op. I 21 uger havde den afdøde degn været syg, og først for en 14 dages tid siden være kommet ud og været i kirken. Ved at tage den afdøde op, så de intet i ansigt eller på hænder af slag, såremål, blod eller sligt, og ellers ej mere viden end forklaret er.

Actum ut Supra.

F. C. Muncheberg.

Som overværende: Jens Nielsen, Peder Pedersen og Gregers Nielsen.

Siden det i dag af ordinerede og ved rettens middel med 2 uvillige mænd tagne syn og eksaminations forretning er at erfare: at ingen spor er til, at indbemelte afdøde forrige degn Hans Bendixen Graae af Røgen enten selv modvillig har ombragt sig, eller at andre i hans hastige døds måde har været årsag, men at den døde som altid har været en ædruelig og skikkelig mand, efter al formodning må være påkommen en svimmel, hvoraf han skal have været plaget, og ved samme lejlighed er blevet kvalt i det vand og dynd, hvorover hans hjemvej faldt: så er der intet, som kan hindre, at hans afsjælede legeme til jorden kan og må bestædiges på sædvanlig måde, samt med jordpåkastelse af sognepræsten efter kristelig skik og sædvane. Sophiendahl d. 20 juni 1768 F. L.von Woyda.

Med skolen i København

I årsskriftet 2004 skrev "En københavnerdreng" Erik R. Gregersen, om sit ophold hos Gdr. Jens Koudal, Sporup.

Her skriver han: I år er det i Maj måned 60 år siden jeg var med Farre Byskole i København. - Jeg var jo lidt privilegeret i det ophold, da jeg fik lov til at få en fridag, fordi jeg fik besøg af mine søskende og min far. Min mor så jeg også, men det måtte min far ikke vide, fordi de var blevet skilt.

Jeg var sammen med min far og mine søskende i Rundetårn og Zoologisk have. Det var også en stor dag for mine søskende. De havde nemlig også fået en fridag. - De var efter mine forældres skilsmisse blevet anbragt på et børnehjem.

Dette er en afskrift af min genfortælling, som vi skrev efter hjemkomsten.

Københavner Rejsen 1947

I januar måned begyndte vi at tale om at komme en tur til København i løbet af sommeren. Vi blev hurtigt enige om, at vi alle gerne ville med, og fik også lov til det af vores forældre. Nu var det spændende, om vi fik tilladelse af foreningen "Provinsbørns Ferieophold". Det fik vi d. 12. april.

Vi skulle rejse sammen med Farre Hedeskole, og under navn af "Farre Kommuneskole". Vi fik tilladelse til med 29 elever og 2 ledsagere at komme til Hovedstaden i dagene 12. maj til 16. maj 1947. Vi rejste dog med 30 elever og 4 ledsagere, idet Lærer Graf og hans kone og lille datter Kirsten, boede privat i Brønshøj om natten.

I de sidste dage før rejsen, gik vi og var meget spændt på, om vi fik rejsetilladelse af banerne, men endelig kom der besked torsdag den 8. maj, og glade var vi.

Inden vi skulle rejse, måtte vi sende rationeringsmærker og penge, men endelig var alt klart.

Mandag d. 12. maj

Kl. 9 samledes vi alle på Sporup Station. Der var 16 børn fra Farre Byskole, med Hr. og Fru Graf som ledere og 14 fra Hedeskolen, med lærer Hansen og Frk. Vejlin som ledere. Toget gik kl. 9.22 og vi var i Århus kl. 10.35.

Vi gik nu to og to sammen ned til havnen, hvor vi gik om bord på skibet "Kalundborg" og præcis kl. 12.00 sejlede vi fra Århus.

Det var dejligt stille solskinsvejr, så det blev en smuk sejltur, der varede i godt 4 timer. Vi fandt gode pladser oppe på dækket, hvor vi kunne sidde og spise vor mad, sodavand kunne vi købe om bord.

Ved Tunø kom der en lille båd for at hente posten og en passenger, og lidt senere lagde vi til i Koldby Kås på Samsø. Efter at den modgående båd Jylland var sejlet mod Århus, lettede vi og sejlede mod Kalundborg, hvortil vi ankom kl. 16.30.

Med det samme kørte vi videre med Ekspressen til København. Ved Roskilde så vi Domkirken med de to slanke spir.

Endelig ankom vi til Hovedbanegården kl. 19.13 hvor vi blev modtaget af vores fører, Uffe Preuss. Her kom vi sammen med Ballingskole fra Salling, som vi fulgtes med de 2 næste dage. Vi blev nu stillet op i rækker, to og to, og blev ført til "Fregatten Jylland" hvor vi skulle bo.

Efter at vi havde fået anvist vores sovepladser, fik vi kaffe. Klokken var nu blevet 21.00 og vi syntes det var for tidligt at gå i seng, så vi gik en tur i byen, hvor vi så Rådhuspladsen med Rådhuset, Richshuset, Dagmarhus m. m. Kl. 22.30 var vi atter hjemme og sov sødeligt, selv om der var en del spektakel - naturligvis af andre børn.

Tirsdag d. 13. maj

Efter at have drukket morgenkaffe gik vi til Domkirken, hvor vi overværede morgenandagten. Derefter var vi inde i en stor forretning, der hed "Messen" og der så vi Statsminister Knud Kristensen. Lidt derfra ligger "Runde Tårn" som vi var oppe i og hvor vi kunne se det meste af Hovedstaden. Lige over for ligger "Regensen" og flere andre gamle bygninger. Derfra gik vi ud til "Langelinie", hvor vi spiste vores frokost ved en restauration der hedder "Esplanaden".

Kl. 12.00 stod vi på Amalienborg Slotsplads og så vagtparaden trække op.

Det var meget interessant, at se hvorledes vagtposterne blev udskiftet og fanen ført frem.

Musikkorpset spillede mange smukke stykker på pladsen foran vagtlokalet. Lidt efter gik vi atter ud til Langelinie, hvor vi så "Gefionspringvandet", Ivar Huitfeldts monument og den "Lille Havfrue".

Herefter sejlede vi med en motorbåd ind til Børsbroen. Lige ved siden af ligger Holmens Kirke, som vi var inde og se. Her står Niels Juuls og Tordenskjolds kister.

KL. var nu 14.00 og vi tog med en sporvogn ud til Kastrup lufthavn, Det sidste stykke var vi med bussen. En fører viste os omkring i lufthavnen, hvor den ene trafikmaskine efter den anden fløj. Vi så bl.a. en stor 4 motors "Skymaster" og flere danske maskiner af "Viking" typen.

Kl. 17.00 var vi atter hjemme på Fregatten og efter at have spist til middag, gik vi ind for at se "Cirkus Schumann". – Desværre var der en del vrøvl med vores billetter, men langt om længe kom vi da til ro og morede os vældigt over det udmærkede program. Særligt var det morsomt at se klovnene, hundene, hestene og artisterne. Kl. 23.00 var vi hjemme og sov snart sødeligt.

Torsdag d. 15. maj

Kl. 9.00 gik vi til Nationalmuseet for at se samlingen der, men da der ikke var lukket op før kl. 13.00 kunne det ikke lade sig gøre. I stedet for så vi Bibliotekshaven med Griffenfelts og Søren Kirkegårds Statuer. Derefter gik vi til Tøjhuset og fik alle de gamle våben og modelsamlinger at se. Ude i gården så vi Istedløven der foreløbig stod opstillet her. Vi skulle spise til middag kl. 12.30 og skyndte os derefter til Christiansborg, hvor vi så ruinerne af Absalon's borg og Blåtårnet nede under slottet. På vejen hjem var vi inde i Glyptoteket og så den dejlige vinterhave med alle de tropiske planter, den Ægyptiske samling med Faraoernes Mumier og gravgods.

Vi gik gennem sale med uhyre kostbare statuer fra den græske og romerske oldtid.

Alene at se de pragtfulde gulve og lofter i disse sale var en stor oplevelse. Kl. 12.30 var vi på Fregatten Jylland og spiste til middag.

Om eftermiddagen tog vi med S-banen til Charlottenlund for at se Akvariet. Det var meget morsomt at køre med denne bane, der flere steder gik under jorden, så det er faktisk en undergrundsbane. Fra stationen var der en dejlig spadseretur gennem skoven ned til Øresunds kyst forbi Charlottenlund Slot. Tæt ved siden af dette lå Akvariet med alle mulige fisk og andre sø og havdyr.

Fra Charlottenlund tog vi toget tilbage til byen og gik i Tivoli, hvor vi fik vore madpakker, som vi spiste i Mælkeriet og fik et glas mælk til. Der var vi så og morede os godt til vi gik hjem kl. 21.30. Vi måtte så tidligt af sted, for at vi kunne være udhvilede til hjemturen næste dag.

Fredag d. 16. maj

Vi stod op kl. 7.30 for at spise morgenmad. Vi fik derefter udleveret en stor madpakke til hjemturen. Derefter skulle vi gå til hovedbanegården, hvorfra ekspressen kørte præcis kl. 9.30.- Hjemrejsen var begyndt. Ved middagstid sejlede vi fra Kalundborg i det mest strålende solskinsvejr, som vi for resten havde haft magen til på hele turen.

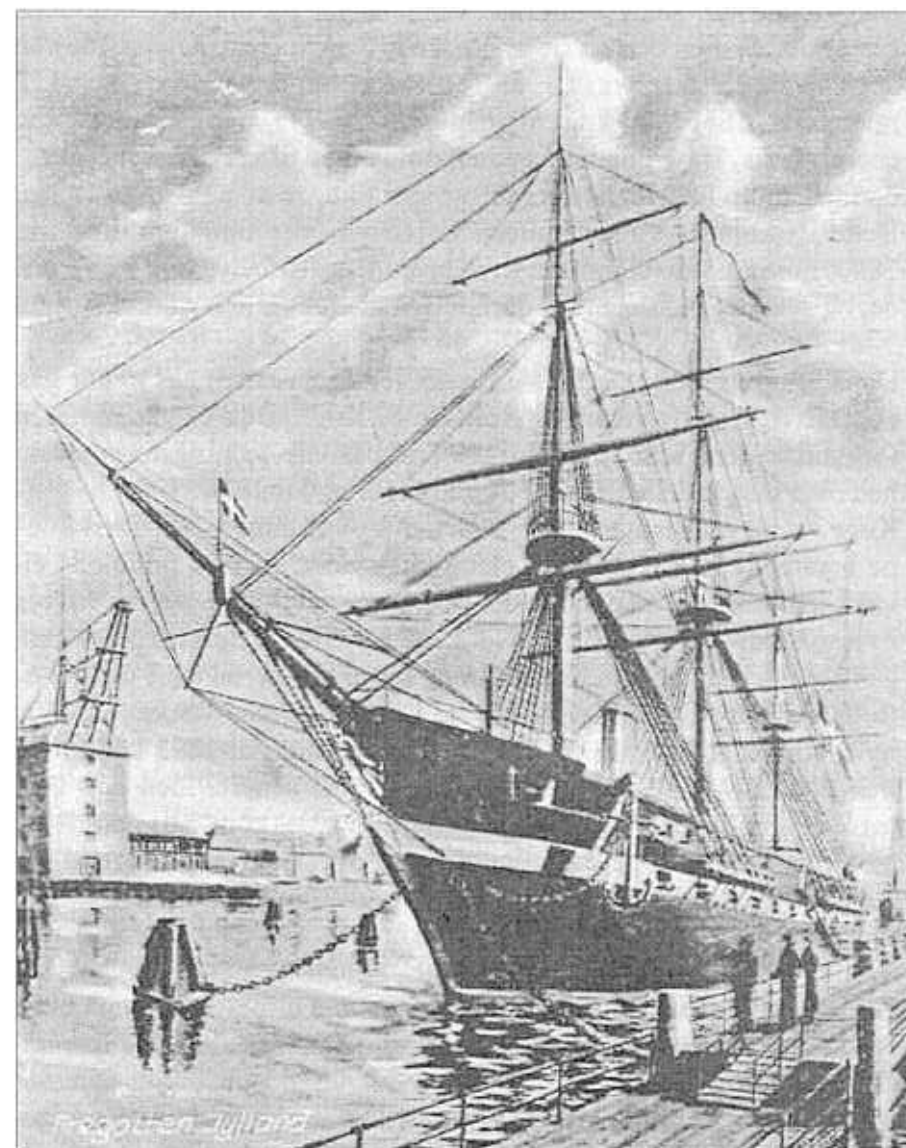
Da vi nåede den anden side af Samsø, så vi 4 minestrygere der sejlede for fuld kraft med deres cigarformede magnet efter sig, for at stryge miner. Kl. 16.00 lagde vi til i Århus havn.

På vejen til Hammelbanen gjorde vi ophold i Folkebibliotekets have for at hvile os lidt, inden vores tog til Sporup gik ved 18 tiden.

Det sidste stykke i toget måtte vi synge fædrelandssange, for at holde øjnene åbne. Nu kunne vi rigtig mærke hvor trætte vi var. Kl. 19.30 stod vi på Sporup station, efter at have oplevet den bedste udflugt nogen sinde. Med tak til vores ledere skiltes vi for hurtigst muligt at komme hjem og fortælle lidt om vore oplevelser – og så komme i seng.

Årstal i Fregatten Jyllands historie

- 1857: Kølen strækkes på Orlogsværftet på Holmen i København.
- 1860: Jylland søsættes.
- 1862: Fregatten indsættes som det sidste, klassisk byggede større sejlskib, men med en dampmaskine og skrue som supple rende fremdrivningsmiddel i den danske flåde.
- 1864: Deltager i slaget ved Helgoland, hvor en østrigsk – preusisk eskadre besejres.
- 1874: Jylland bliver kongeskib og sejler blandt andre Christian X til Islands 1000 års fest
- 1892: Fregatten bliver eksercer - og kaserneskip.
- 1908: Jylland udgår af flådens tal og sælges til et tysk ophugningsfirma. Men købes tilbage af nationalsindede danskere og er 1909-10 udstillingsskib.
- 1912: Fregatten erhverves af godsejer E. Schou, Palsgård og ankres op ved Juelsminde.
- 1925: Søværnet overtager igen Jylland.
- 1926: Komiteen til Fregatten Jyllands bevarelse dannes og rejser penge til istandsættelse af skibet.
- 1935: Jylland bliver indtil 1950 logiskib for provinsens børn på sommerbesøg i København og er i 1944-45 også logi for tyske flygtninge.
- 1960: Fregatten kommer til Ebeltoft.
- 1979: Den selvejende institution "Fregatten Jylland" stiftes.
- 1983: Prins Henrik bliver protektor for fregatten, og Jørgen Petersen med fortid som indsamlingschef i 17 år i Dansk røde kors, bliver direktør for institutionen Landsindsamlingen starter.
- 1984: Jylland sættes i dok.
- 1985: Restaureringen starter med, at kølen rettes op.
- 1989: A.P. Møller og hustru Chastine McKinney Møllers fond til almene formål beslutter, at betale istandsættelsen.
- 1994: Den 24. marts overdrages den restaurerede fregat til den selvejende institution og genindvies som museumsskib.

Elværker

Elektricitet har, som naturkraft, været kendt og omtalt i oldtidens Grækenland, men den første praktiske brugbare elektricitetskilde var det galvaniske element, ca. år 1800 (forgænger for tørrelement). I midten af 1850'erne kom dynamomaskinen, i hvilken mekanisk energi, f.eks. fra en dampmaskine, omdannes til elektrisk energi og dermed mulighed for strømme og spændinger af enhver størrelse. Dette i forbindelse med kulturråds lampen, der fremkom omkring 1880, muliggjorde elektricitetsens anvendelse til belysning i boligerne, og skabte grundlaget for oprettelsen af elektricitetsværker.

Den 13. november 1891 gav urmager Jens Hansen en gas motor gas i kælderen i sin forretning i Brogade 8, Køge. Den til gas motoren forbundne generator leverede 110V, og havde ledningsforbindelse hen over baggårdene til nogle forretninger og kontorer.

Køge er nævnt mange steder, som den by i Danmark, der først kunne bryste sig af et offentligt elektricitetsværk, men et fuldblods elværk kan man nu ikke kalde det i de første år. Abonnenterne fik lys i visse timer om aftenen. Værket kendte jo ikke akkumulatorer dengang, og det kunne kun levere strøm, når maskinerne var i gang. Petroleumslampen eller tællelyset måtte tændes, når værket, efter at have blinket advarende, standsede. Så sent som i år 1893 kørte man kun til kl. 21,15 og i enkelte tilfælde noget senere, men dog ikke mere end et kvarter eller så. Siden hen, da lyset kom ud i de private hjem, kørte man noget længere, men ud over borgerlig sengetid gik det sjældent. Ret tidligt kom man dog også ind på, at køre i visse morgentimer i de allermørkeste måneder.

I sidste halvdel af 1880'erne blev der etableret elforsyning i en række forskellige lande - bl.a. Tyskland, hvorfra Danmark hentede inspiration, teknologi og en lang række produkter til opbygning af vores elforsyning. Det første rigtige elværk i Danmark så dagens lys i København år 1892 - flere år efter det elektriske lys havde vundet indpas i mange andre lande. Årsagen var, at de danske myndigheder var tøvende. De frygtede, at det ville ødelægge den gode forretning, gasforsyningen dengang var.

I perioden 1892-1901 fik foruden Køge, Odense og København også Slagelse, Ålborg, Vejle, Hjørring, Kolding, Frederikshavn og Århus elforsyning, i nævnte rækkefølge. Mange af elværkerne blev i første omgang etableret af private, men ved 1. verdenskrigs start i år 1914, var alle værkerne kommunale, på nær Køge. I samme periode blev titlen elinstallatør udbredt herhjemme og kort efter fulgte professionen elektriker.

I området mellem Århus og Silkeborg begyndte historien d.8 maj 1913 på Høver kro ved Galten. Her var der stiftende generalforsamling for andelsselskabet "Framlev og flere herreders Elektricitetsværk", der en del år senere fik navnet Galten elværk. Ret hurtigt efter den stiftende generalforsamling skiftede landskabet i området karakter med elmaster og ledninger. Onsdag d.3 juni om eftermiddagen blev der holdt rejsegilde på den nye elværksbygning i Galten. Den 11 november 1914 sendte det nye værk den første strøm ud og tændte det hvide lys, som kom for at blive--.

Under 2. verdenskrig blev mange smukke lysestager smeltet om til kobbertråd. Det var en betingelse, når folk ønskede strøm, at de skulle aflevere kobber på elværkerne for at få ledninger ført frem til deres huse eller gåder. Det var en tung gang for mange at gå til Galten elværk med arvestykker og antikviteter, for at få dem vejet og smidt i skrotbunken til smeltning på kabelfabrikkerne. Der skulle afleveres lige så mange kilo kobber, som der ønskedes tråd til strømforsyningen, så det blev til mange gruekedler, vandkedler og lysestager, der blev smeltet om, men sådan var tiden. Det var vigtigt for folk at få elektrisk strøm.

Der var en særlig stemning omkring det at få "lys indlagt" som det hed dengang.

Sådan var det også en dag, da folk fra Galten elværk kom for at slutte installationen til i et mindre hus. Elektrikeren var ikke helt færdig med den indvendige installation, så ledningerne hang løst ned fra huller i loftet. - Hvad sker der nu, når I sætter strøm til, spurgte konen? - Ja, det er ikke godt at vide, svarede folkene fra elværket, men du må nu hellere sætte nogle spande under ledningerne. Vi får nemlig også strøm fra vandmøller.

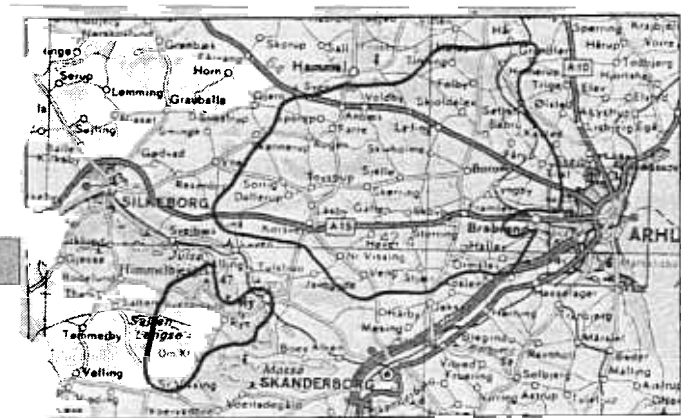
Onsdag den 3. juni 1914 om eftermiddagen blev der holdt rejsegilde på den nye elværksbygning i Galten. Dengang mødte folk til rejsegilde i det pæne tøj. Damerne iført lange kjoler og en del af herrerne med bowlerhat. Fæst var der den 3. juni 1914, men få måneder efter brød første verdenskrig ud, og det skabte mange problemer for driften af dieselmaskinerne, der blev installeret i bygningen. Olien var dyr og svær at skaffe.

Et historisk billede fra Galten elværks første tid. Her er mandskab kravlet op i en af de store master ved værket. Mens familie og børn benytter sig af lejligheden til at komme med på billedet.

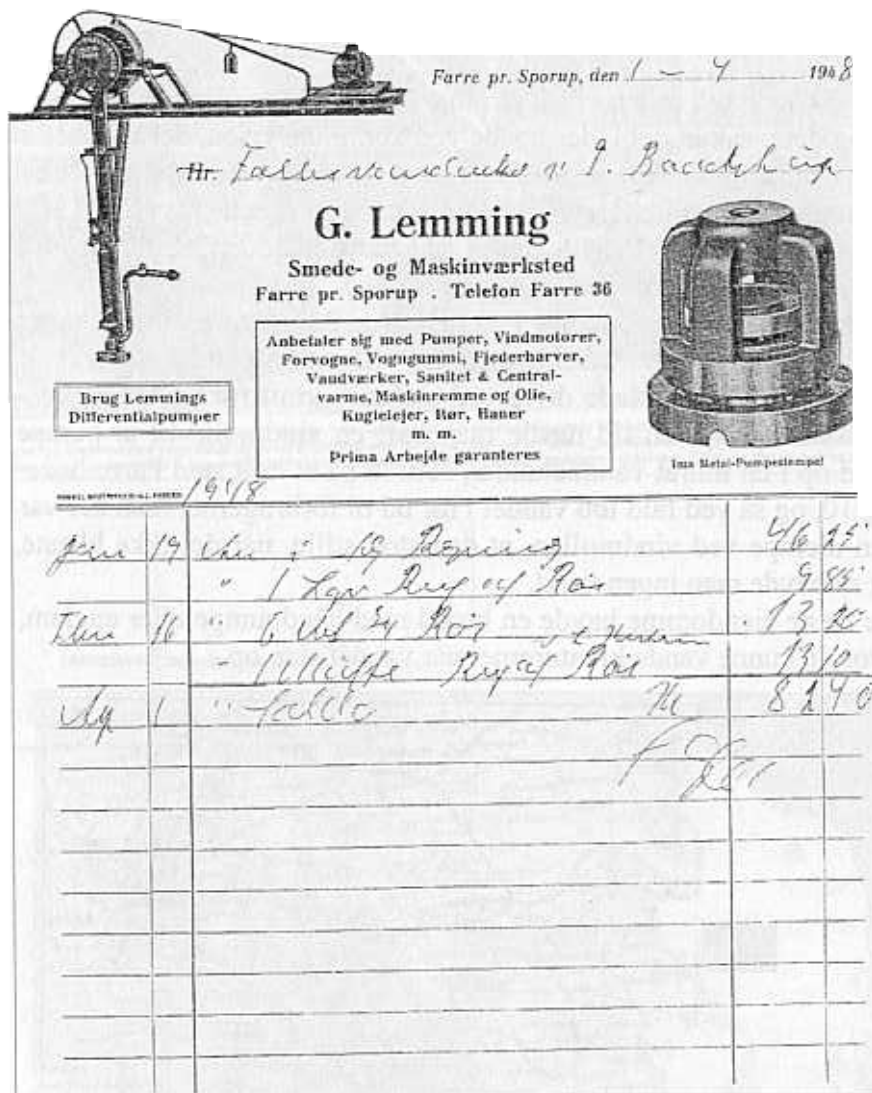
Da Farre Hede fik elektricitet

Af Jørgen P. Jørgensen, Farre Hedevej

Vi kommer langt omkring

Her er kort over det område, som er bundet sammen med el-tråde og kabler fra Galten Elværk. Herfra styres lys og kraft til industrier, landbrug, etageejendomme, varehuse, villæ og gadelamper. Et område der strækker sig fra Hinnerup i nord til højdepunktet »Sukkertoppen« i syd. Fra forstadskvarteret i Århus mod øst til »Himmelbjerg« mod vest.

Da vi fik elektricitet

Da krigen kom i 1940, var det umuligt at skaffe kobbertråd til luftledninger, og arbejdet gik i stå.

Vi fik installeret strøm i 1947, det var en stor begivenhed.

Der kom et arbejdshold på 5-6 mand, som gravede huller til masterne, som blev rejst ved håndkraft. Folkene havde nogle jernbøjler med pigge, som de spændte på støvlerne, og en læderrem blev spænt om manden og masten, og så kravlede han op i masten, og monterede elledningerne, der var ikke noget med kraner og lifte dengang.

Når luftledningerne var ført ind til huset, kom elinstallatøren og montere lampesteder og kontakter. Installatør Viggo Ravn, Galten havde en afdeling ved Sporup station, hvor der boede en elektriker, som betjente Røgen og Farre, der var også installatører i Hammel Knud Åge Jensen på Voldbyvej og Mentze på Anbækvej.

I udhusene blev der brugt blykobber, så mus og rotter ikke skulle bide ledningerne i stykker og lave kortslutning.

Lampestederne var med elpære og glaskuppel til at beskytte pæren, det var almindelige 25 - 40 watt pærer, der var ikke noget, der hed neonlys.

Det var en stor hjælp i det daglige arbejde, da vi fik elektricitet. Nu fik vi tærskværk, kværn og malkemaskine.

De store gårde havde en petroleumsmotor til at levere trækraft, før de fik strøm. Niels Peter Kragelund, Skanderborgvej 231 rejste rundt med en petroleumsmoter, tærskede korn og savede træ for folk - datidens maskinstation.

Der var tre, der boede i Farre hede, der var medarbejdere ved Galten elvværk:

Poul Sørensen boede Farre hedevej 26. Han var formand for et arbejdshold, der rejste master og ledninger. Han solgte ejendommen i 1948 til Kristoffer Kjær, og købte hus i Høver, for at bo nærmere Galten, - det var dengang man cyklede på arbejde.

Anton Lunddahl, var svensker. Han kom til Danmark, for at hjælpe med at lave højspændingsledninger. Anton blev gift med en dansk pige Karen, så han blev i Danmark.

Kom til at arbejde for Galten elværk. Han boede på en ejendom ved siden af købmandsbutikken. Ejendommen er nu helt væk, den brændte i 1968.

Marius Jensen, Farre Hedevej 9, var måleraflæser ved Galten elværk. Han cyklede rundt og læste målere af. Forbruget blev målt i kilowatt timer. Han kom hver 3. måned og krævede lys penge ind, det var kontant afregning dengang. Han fik en knallert, da det blev almindeligt, og til sidst en folkevogn at køre rundt med. Det blev han ved med til engang i 60'erne, da man gik over til giroindbetalinger.

Marius Jensen solgte ejendommen i 1968 og flyttede til Hammel.

Der er sket en fantastisk udvikling. I en alminligbolig er der 30 - 40 lampesteder og apparater, - hvad skulle vi have gjort, hvis vi ikke havde haft køleskab, fryser og ventilation i denne varme sommer 2006.

Knud A. Jensen

Autoriseret Installatør

Lys • Kraft • Varme

Telefon 51

H A M M E L, den 1 Januar 1947

Folio:.....

Herr. Gaardejer Jørg. P. Jørgensen

Farre Hede

Ved Kredit udover 1 Maaned beregnes Rente

	DEBIT	
An.		
1 Stk. 4-Led. Indføring, 4-Led.		
Maalerledningskabel, Gennem-		
føring og Underlag	79	15
Lysinstallation iflg. Tilbud	702	50
Kraftinstallation "	264	05
Leveret: 1 Stk. 3x25 Amp. Kraft-		
stikkontakt		84
1 Stk. 15 Watt Lampe	1	30
6 " 25 " "	1,30	7 80
3 " 40 " "	1,55	4 65
1/12 Balance		975,45
		1.059,45 1.059,45
1/1-47 Pr. Saldo		975,45 Kr.
Betalt d. 20/1-47		
K. Knud A. Jensen		
S. Jensen		
14/1-47 J. P. Jørgensen		
Betalt 1947		
J. P. Jørgensen		
Regning		
da min betalelse		
for installation		
lys og kraft		
1947		

For 100 år siden

Af Karen Warming

Det er nu hundrede år siden andelsbevægelsen gik sin sejrsgang over landet. Fra by og sogn rakte andelsmejerier og andelsslagterier deres dampskorstene i vejret, som skelpæle mellem den gamle og den ny form for dansk landbrug. Landbrugskrisen i 1880'erne gav stødet til, at den gamle form for fællesdrift kom frem under nye og tidssvarende forhold.

Da man startede med tanken om et andelsslagteri i Hammel, blev der nedsat et udvalg af nogle meget aktive mænd. – Mange landmænd var indforstået med tanken, og tegnede sig straks til at støtte foretaget. Men der var nogle, der nok ville se tiden lidt an. Men udvalgets medlemmer var meget ihærdige, de lod spænde for deres vogne og kørte rundt til hver enkelt, der ikke havde deltaget i deres møder. Og de fleste måtte overgive sig, for de utrættelige agitatorer lod sig ikke affærdige. Ofte blev det sen aften før de blev færdige med at opsøge bønderne for at vinde deres sag.

Det fortælles, at en sen aften kom Nielsen og Fisker til en gårdmand i Sjølle. Her var alle gået i seng; men Nielsen og Fisker bankede på så længe, at manden måtte op af sengen. – Særlig gæstfri var han heller ikke. Han stillede sig op i et åbent vindue for at høre, hvad de ville på denne tid af natten. – Og vist nok fordi han frøs – han var kun iført skjorte – og for at blive de besværlige gæster kvit, skrev han under på listen.

God mad for små penge

På et møde d. 16. juni anbefalede folketingsmand Byriel Jensen kraftigt at oprette et andelssvineslagteri og udtalte bl.a. at husmødrene ville hilse oprettelsen med glæde, idet der ville kunne købes megen god mad til husholdningen, for små penge. Da slagteriet var blevet oprettet, kan man i en kontrabog, som skulle følge svinene til slagteriet læse:

GLEM IKKE !

at forsyne Dem med slagteriets forskellige varer,
saasom :

Ekstrafint Svinefedt Nr. 1 af enestående Velsmag og
Aroma, syrefrit afsmeltet, g a r a n t e r e t fri for
enhver fremmed Indblanding. Forlang det hos
Deres Købmand eller i Deres Forbrugsforening.

Affaldsvarer : Mørbrad, Hals- og Skinkeben, Langryg,
Svinetæer, Lever, Nyrer, Hjerter og Mellemgulv.

Svinehoveder, saavel ferske som saltede og røgede.

Hønsfoder : Fedtegrever og smaaben

Røgede Skinker og Roulade, meget delikate.

Rygspæk og Brystflæsk, saltet og røget, meget tykt
og fedt.

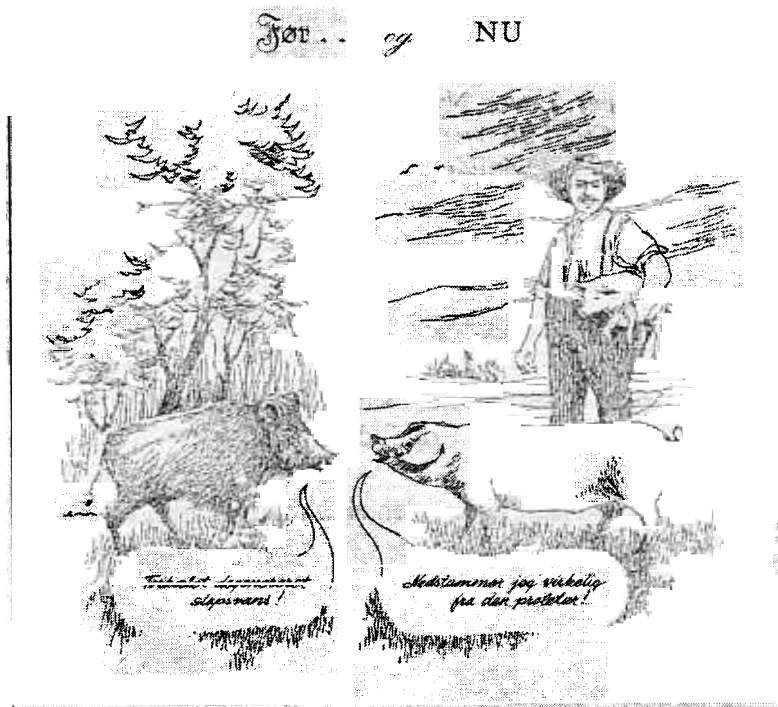
Fersk Flæsk, i sider uden skinke, og Karbonade.

Pøsefabrikationen

er stillet under Dyrlæge-Kontrol
og da tilberedningen sker under iagttagelse af den
største renlighed, kan vi paa det bedste
anbefale vore forskellige sorter.

Spege Pølser
Cervelat Pølser
Knæk Pølser
Medister Pølser
Bayerske Pølser

Prima Leverpostej, Fars m. m

I den gamle sogneprotokol fra 1906, for Røgen og Sporup sogne, kan man læse meget om, hvad der rørte sig i tiden. – Og hvad sognerådet skulle tage stilling til bl.a.:

Fra det nyoprettede Skytsbjerg Andelsmejeri forelå en ansøgning til sognerådet, om at ansøge bestyrelsen for Hammel – Århus jernbane (som også er nyoprettet), om at få dobbeltskiner nedlagt ved samtlige overkørsler ved banen på kommunens veje. (antagelig for mælkekuskenes skyld. red.) Sognerådet besluttede at henvende sig til nævnte bestyrelse.

Der blev afholdt licitation over opførelsen af fattighuset i Røgen. Arbejdet blev tildelt snedker Martin Back, Røgen. For en pris af 2.500 kr.

Der skulle i juli måned foretages valg af en repræsentant til Hammelbanens bestyrelse, samt en suppleant. Genvælt til bestyrelsen blev: S.P. Kjeldsen. Som suppleant genvæltges Niels Kanstrup.

Fra sanatoriet i Silkeborg var der en forespørgsel, om man måtte købe et par støvler til patient Martinus Sørensen. – Sognerådet tillader dette. – Senere på året var der igen en ansøgning for samme patient, denne gang om underbeklædning. Også denne ansøgning godkendes.

Fra skoledirektionen var tilsendt ansøgningerne om lærer embedet i Farre Hedeskole.

Der var indkommet 9 ansøgninger, som sognerådet nu skulle tage stilling til. Man indstillede følgende tre: Seminarist Melbye Nielsen, lærer J. Th. Jensen, Virring, og lærer Rasmus V. Nielsen, Lillering. – Ved et senere møde, hvortil man havde tilkaldt skolekommisjonen, (men ingen derfra deltog) skulle der tages stilling til ansættelse af en vikar. Man valgte seminarist J. Andreas Jensen, Gudum Vestre skole, Remmer pr. Lemvig.

Sognerådet modtager et skema, som skal udfyldes. Man vil vide hvor mange åndssvage kvinder og mænd der er i kommunen.

Og om man ønskede nogen anbragt på Magdalene hjemmet.
- Skemaet udfyldes, men man ønsker ingen anbragt.

Der kom ansøgninger fra mange foreninger om kontante bidrag.
F.eks. : Sanatorieforeningen i Skive – men man vedtog at der ikke kunne ydes noget.

Der kom en ansøgning fra Røgen – Sporup sygekasse, om en årlig ydelse. Sognerådet vedtager at der ydes 200. - kr. for årene 1906/1907.

Ansøgning om et bidrag, fra hjemmet for vanføre i København. Ingen bidrag.

Ansøgning fra den frie fattigkasse i Røgen, om at yde et tilskud på mindst 75.- kr. Man vedtog at yde 50.- kr.

Begæring fra Danmarks afholdsforening om at yde et tilskud til denne. Der ydes 5. - kr.

Opfordring fra Skanderborg børnehjem om at bidrag.
Man yder 5.- kr.

Begæring fra Himmelbjerggården om at yde et bidrag.
Man yder 5.- kr.

Ormslev børnehjem beder om støtte.
Der ydes 5. - kr.

Fængselsskabet i Viborg fik 10.- kr.

Selskabet "De hjemløses venner" fik ikke noget

Nationalforeningen til Tuberkolosens bekæmpelse, fik heller ikke noget.

Også privatpersoner søger om støtte

Der er indkommet en begæring fra statshusmand Marius Nielsen af Røgen, om han kunne få nogen hjælp til en rejse til København, med hans hustru til øjenlæge, uden at det blev betragtet som fattighjælp. Sognerådet bevilgede 50.- kr. til rejsen. Og hvis øjenlægen erklærede, at der var noget at gøre, ville man betale opholdet til en operation.

Et legat udstedt af Mads Kristensen, er uddelt til værdigt trængende

P. Gammelgårds enke har fået	4.50 kr.
Holms enke	4.50 kr.
Hans Nielsens enke	4.50 kr.
Hans Jensens enke	4.50 kr.
J. Låsby	3.50 kr.

Der kom hele året ansøgninger fra gamle og svagelige, om aldersydelse, eller forhøjelse af den smule man fik. Typisk ønskede man en forhøjelse fra 85. kr. til 100. kr. om året. Den højeste ydelse der blev givet var på 200.- kr. for et år. Enkelte fik, der ud over, lidt korn.

F.eks. søger Bager Bekker i Farre om at få alderdoms indsidderstøtte. Han får 72 kr. årlig.

Der kom en begæring fra enke Ane Rasmussen i Farre, om at få forhøjet understøttelse fra 9 til 12. kr. om måneden. – Det blev vedtaget at Ane skulle have de 9.- kr.

Og mange flere søgte, da det jo var deres eneste mulighed for støtte.

Der kom en begæring fra A. Pedersen, Farre om at blive fritaget som snefoged. (snefogeen skulle sørge for at indkalde folk, med skovl, til snekastning om vinteren) I stedet blev valgt Gdr. Jørgen P. Jørgensen, Farre.

Ifølge snekastningsloven § 7 – 10 og 11 var lønnen for snekastning sat til 1 kr. for en halv dag og 2 kr. for en hel dag.

Endvidere står der:

År 1906 den 26. nov. eftermiddag kl. 1 var Valgbestyrelsen for Røgen-Sporup Kommune tilstede på Sporup Gjæstgiveri "Skansen" Silkeborgvej i Sporup. (oprettet år 1900, samtidig som Hammelbanen blev indviet.) for at lede valget af medlemmer til Sognerådet, i overensstemmelse med Lov af 6. juli 1867 for valgperioden 1907 – 1913, at træde i stedet for Hr. S. Kjeldsen, J. Kammer, Chr. Mejer og J. Rasmussen.

De forskellige papirer vedrørende valget, angående valglistens fremlæggelse og valgets bekendtgørelse var til stede.

Inden valget blev åbnet, spurgte formanden, om nogen af de tilstedeværende havde noget at indvende mod valglisterne, eller valgets bekendtgørelse, da at fremkomme med besværgelserne nu, da det efter valgets åbning vil være for sent. da der ingen indvendinger var kunne valget åbnes kl. 1.

Der blev afgivet 143 stemmer, og disse var fordelt således:

Gårdejer N: Hansen, Klintrup.....35 st.
 Gårdejer N. Pind, Oustrup.....33 st.
 Gårdejer P.R. Pedersen, Sporup.....31 st.
 Gårdejer A. Pedersen, Farre27 st.
 Gårdejer J. Rasmussen, Lyngby14 st.
 Gårdejer A. Krarup, Farre2 st.
 Gårdejer J. Jensen, Røgen.....1 st.

De fire første er altså valgt for de næste 6 år fra 1. januar 1907 år regne.

Til bestyrelsen for den fri Fattigkasse valgtes for Røgen sogn
 Gdr. Jens P. Jensen, Røgen
 Forp. Niels Ørbæk, Røgen
 Gdr. Jens Jensen, Røgen

Og til den fri Fattigkasse for Sporup sogn, valgtes
 Gdr. Chr. Nielsen, Lyngby.
 Gdr. S. Skødt Thomsen, Farre.
 Gdr. Bek Jensen, Farre.

Valgbestyrelsen for Røgen-Sporup Kommune den 26 – 11 – 06

J. Rasmussen

J. TH. Jensen

Mogens P. Nielsen

Lykkehuset, Røgen mark

Af Jens Mandrup Frandsen

Framlev-Gjern Herreds Tingbog

30. januar 1715. Rasmus Christensen af Oustrup på egne og naboers vegne stævnedes samtlige Røgen byes beboere efter en memorial, som er indført, hvortil samtlige efterskrevne Røgen mænd svarede, at de har frasagt sig brugen af Lykke husets grund, som bevises med tingsvidne 27. marts 1709, hvorefter der blev udmeldt synsmænd til at besigtige grunde.

Rasmus Christensen af Oustrup efter 14 dages opsættelse mod Røgen mænd angående Lykkehusets grund begærede vidnerne påråbt, hvorefter Jens Mortensen og hustru af Røgen vidnede, at huset brændte for 12 år siden, og de vidste ikke, hvor gærden var blevet af.

27. februar 1715: Tomas Jensen af Røgen på samtlige Røgen mænds vegne stævnedes efterskrevne Oustrup mænd for dom angående Lykkehusets grund. Sagen blev opsat til 6. marts.

6. marts 1715: Tomas Jensen af Røgen, efter 8 dages opsættelse, fremlagde tingsvidne 27. marts 1709 angående deres opsigelse af Lykkehuset, hvorefter Jens Frandsen Mørch af Sorring fremlagde en kontrakt af 5. august 1705, og en memorial, som er indført, hvorefter dom blev afsagt, som lyder: da de Røgen mænd har opsagt deres kontrakt 1709, og de Oustrup mænd ikke har påtalt det før 6 år efter, bør de Røgen mænd være fri for deres tiltale.

1. maj 1715: Indførsel af tingsvidne af 5. august 1705 angående forlig mellem Røgen mænd og Oustrup mænd, angående Røgen mænds årlige betaling for Lykkehusets jord.

Indførsel af de Oustrup mænds memorial til Ryttersessionen angående de Røgen mænd, som har fæstet Lykkehuset, der nu er brændt, hvorfra de har hjemført gærderne og ødelagt underskoven, skønt de har opsagt fæstet, har de dog brugt jorden i 4 år uden betaling, hvorfor de Oustrup mænd anmoder om hjælp til at inddrive betalingen,

samt få udvist træ til opbygning af huset.

Indførsel af Røgen mænds indlæg i sagen, at da de fik Lykkehuset i fæste, fandtes der ingen gærder, kun nogle visne birkeris, og grunden til opsigelsen var, at Oustrup mænd ikke ville friholde jorden for volderdrift af Farre, Toustrup og Skørring fæmon.

Jens Frandsen Mørch var i nogle år fæster af Lykkehuset på Røgen mark, men bymændene i Røgen havde som sagt i flere år haft lov til at lade deres kreaturer græsse på Lykkehusets marker, og denne ret ville de ikke opgive. Jens Frandsen Mørch var søn af Frands Jensen og Kirsten Jensdatter i Sorring. Han blev gift i Dallerup kirke den 2 august 1716 med Maren Pedersdatter. I ægteskabet blev der født 6 børn. Maren Pedersdatter blev begravet i Dallerup den 26 januar. Selvom Jens Frandsen Mørch var fæstet af "Lykkehuset" kan man ikke sige hans liv endte lykkeligt, han blev jaget af H- til og måtte ikke indfinde sig i kongens riger og lande.

Breve til amtmanden i Skanderborg

Fra Jens Frandsen Mørch, Lykkehuset, 1716. Han mener ikke regimentskriveren vil gøre noget ved hans klage over de Røgen mænd, der ikke vil lade ham være i fred - engen og skoven er ganske opædt. Den 2 maj jagede de ham fra stedet. Han ønsker også et rejsepas til København.

Jens Frandsen Mørch klager over de Røgen mænd, at de natten mellem tirsdag og onsdag, drev bæster ind på eng og korn, og forinden overfaldt de ham, og slog ham med både sten og træ.

25. maj 1717, anden pinsedag, kom samtlige Røgenmænd og hyrden, og voldelig drev bæster, så både eng og korn ikke blev forskånet. Trods det, at de i sidste Skanderborg session, fik besked på at holde deres fædrift derfra.

Fra regimentsskriver Rasmus Holmer, Dallerup til amtmanden, 31 maj 1717:

Han henviser til fæsteren af Lykkehuset, Jens Frandsen Mørch's

klager, hvorefter han sammen med bymændene i Oustrup, Røgen og Toustrup har været i Lykkehuset og med 4 mænd eftersat, hvad skade der er sket på Jens Frandsen's korn. Skaden var ikke så stor, som han har angivet i klagen til amtmanden, thi den smule rug der fandtes var ubeskadiget. Engen var heller ikke så beskadiget, som han havde angivet. Så synsmændene kunne ikke ansætte skaden til noget.

6. juni 1716: Jens Frandsen Mørch bliver ved med at sende klager over de Røgen mænd og deres bæster, der æder alt på hans jord. Nu klager han også over dem fra Skørring, han siger, at han ingen steder kan køre for dem. Han siger også, at de Røgen mænd har overfaldt ham den 4 juni, og hver dag driver deres kvæg ind på hans marker.

25. september 1728: Fra Jens Frandsen Mørch, Sorring - til kongen. Oplyser at han er født og boer i Sorring by, Dallerup sogn, og angiver derefter, at han i 1720 er påført en proces af Christian Fischer, Allinggård, og ifølge dommen, der blev afsagt d. 2. september 1720, blev idømt en bøde på 3 mk. Denne henstod til 28. maj 1725, hvor han fik oprejsning af kongen, og derefter d. 28. juni fik dommen underkendt, såvidt den angik æren, i alle måder, i Landstinget. Klager derefter over Christian Fischer, der ikke vil efterkomme det ved frifindelsen bestemte. Kongen ønsker en erklæring fra amtmand Reventlow.

Fra Jens Frandsen Mørch, Sorring. Kopi af dennes angivelse til Rentekammeret, i flg. Forordning af 26. maj 1723 om heden og ødesteders opbygning. Han mener, der findes mange øde steder i Skanderborg distrikt, exp. i Tvillum sogn, en mølleplads kaldet Bøsemølle, og samme sted en ødegård kaldet Torrupgård, lidt derfra i samme sogn 2 ødegårde kaldet Battrup huse, i Linå sogn ved Laven sø, er der et øde sted, som kunne bygges et hus på, der ville kunne betale 4 rdr årlig, i Tulstrup sogn en øde mølleplads, i Røgen sogn ligger der 9 1/2 skp hartkorn øde, som han tidligere har haft i fæste, i Skørring sogn ligger et hus kaldet Skiølsehuset, som står for 6 skp hartkorn. Kopien dateret: København 2. november 1728.

20. december 1728: Svar fra amtsstuen, angående de 9 1/2 skp hartkorn i Røgen sogn. Såfremt der menes det såkaldte Lykkehus, forklaredes det i matriculen, at dette ligger i Oustrup, og sammen med Niels Nielsens boel i Røgen, henhører under Oustrup, som står for hartkorn 16 td 1 skp 1 fc 1 alb og skov 3 fc, men huset er dog ikke særskilt anført, men i begge matriculer henregnet under Oustrup. For 27-28 år siden har der været en bygning, som er nedbrændt og ej genopbygget.

Beboerne anvendte derefter en tid stedet til deres fæ-drift. Ca. 9-10 år efter branden, fik angiveren Jens Frandsen Mørch fæste på samme sted med 3 års frihed, imod han på egen regning skulle opføre et 6 fag hus og indhegne stedet. Han benyttede jorden, men efterkom ikke det aftalte

22. december 1728. Fra Claus von Reventlov, amtmand, Christian Ratlou til Ratlousdahl, Jens Jørgensen til Hald, Christian Gyberg, regimentsskriver, Johan Peder Ritter og Hans Justesen, amtsforvalter i Skanderborg-Åkjær amt. Kopi af stævningen til den ekstra skovsession: Fremgår af denne, at man mener, der sker mange skader på de kongelige skove, jvnf. indberetning fra Jens Frandsen Mørch og Peder Pedersen, Kragelund, at skovfogeden i Lysbro og Silkeborg kobler i denne vinter har solgt 2 læs egetræ i Skive. Ved Kragelund præstegård skal der den 4. september have lagt 11 stk 12 alen leeder, samt 10 læs stakket tømmer, bestående af løsholder og stivere, som den 20 blev sendt til Kås i Salling, foruden mangfoldigt mere, som bemelte skovfoged skal have solgt. Desuden skal brovogteren ved Resenbro have ladet meget tømmer passere. Jens Frandsen Mørch og Peder Pedersen indestævnes derefter til, for flere oplysninger i sagen, at møde i Skanderborg den 12. januar 1728.

11. februar 1729 Jens Frandsen Mørch, Sorring skriver til amtmanden angående skovforordningen. Da han ikke har hørt noget, spørger amtmanden, om han ved noget svar i den forbindelse. Han omtaler også en sag om falske skovstempler og træ, som han skulle være indblandet i, men han mener sig ligeså uskyldig, som det barn der ligger i sin moders liv. Men hvad angår de 2 bøge, som hans fader

har fået og er tiltalt for. er det en anden sag

31. maj 1729 er der brev fra Magistraten i Århus angående de to fanger Jens Frandsen Mørch af Sorring og Peder Pedersen af Krage-lund, som i stedet for straf i jern, med arbejde i Bremerholm og Skufkahre, skal forvises fra Hans Kongl. Maistæts Riger og Lande, og ikke derefter må indfinde sig i disse, jvnf. amtsmandens skrivel-se af g.d.. Så snart fangerne er ankommet til byen, skal de blive hen-sat i Rådhuskælderen med bånd og fængsel, indtil deres videre be-fordring, idet man stoler på, at omkostningerne for deres ankomst bliver erstattet.

Hvad de er blevet straffet for fremgår ikke.

Striden om Lykkehusets jord fortsætter:

Højædle og velborne herre, hr etatsråd og amtmand Woyda.

Vi undertegnede Røgen bymænd er højlig antaget gode herre at fo-redrage, at det hedejord, som Farre bymænd i vor fælles fædrift, før-hen havde afbrændt og straks blev dem tilkendegivet, har de nu plø-jet, og muligt i dette år agter at lægge sæd der i, men før det blev pløjet var velborne hr. justitsråd Trappaud på det omtvistede sted, og havde en del af os og en del af Farre bymænd hos sig, dette imel-lem os at afgøre, men som vi sligt ej kunne tillade, både for vor egen høje trang til heden med vores kreaturer, og at betage vores efterkommereden rettigheden til heden, som af arilds tid har været tilfælles for Røgen og Farre, blev det ugjort, men som nogen tid derefter blev pløjet, slutte vi at bemelte hr. amtmand Trappaud måt-te have givet tilladelse dertil, og dersom dette skulle være foregan-gen, som de nu her i anslag betog os den ret og tilgang, som vi og vores formænd altid har haft til heden, ved at forhindre og udelukke os for en anden drift, vi for en årlig afgift heraf til Oustrup gårds beboere har erlagt.

Hvoraft er at slutte, at de i kun stræber efter vores ruin og skade og uden nogen ret dertil, og tilmed er meget ukristelig, at den ene nabo således ville brøge den andes ødelæggelse, om det var dem muligt, helst vi alle er Hans Kongelige Majestæts rytterbønder, alligevel vi

ikke under et amt sorteres har i et memoriel til sessionen forfattet og samme efter ordre til regimentsskriveren leveret.

Er vi alle ydmygst i det håb, at den gode herre tager os i forsvar, at vi må nyde den ret, som af gammel tid har været for vores formænd, thi vi regiere ikke mere end det af øvrigheden eller hvem de der til behage, at udstrække til efter sin hånd finder for ret og billigt, men at vi af høj fornødenhed må leje græsning til vores kreaturer, og de søger således at formene os det lidet, vi har ret til, er ikke andet end vi skulle ganske ruineres. Til hjælp og beskærmelse her imod, vi udbeder allerydmygst den gode herres forsvar, og i vente her om lever vi samtlige.

Den højædle og velborne herres underdanigste tjenere

Røgen d. 8. marts 1743

Rasmus Jensen	Christen Rasmussen
Svend Pedersen	Laust Rasmussen
Hans Christensen	TIS MPS CRS
Peder Nielsen	NMS

Copie

Efter så som jeg nu ved gårdens besigtelse her udi Skanderborg amt er kommen udi erfaring, at Farre by's mænd skal have opbrudt et stykke jord udi Røgen, Toustrup og Farre fælles hede, som Røgen mænd, som nu til hans majestæts rytterhold er udlagt, vil beviselig gøre af arilds tid, at have været dreven og brugt til fælles hede til-forn de to byer. Hvilket strider først imod loven, som formelder at ingen må opbryde jord udi fælles jordret, for det andet imod hans kongelige majestæts nådigst ordinanzel landrytteriet, angående 6. artikel af d. 5. oktober 1670, som foremelder at fra ryttergårdernes ejendom og grund må intet bortvindes eller ved hussted afgang, hvorfor menige Farre-mænd, på hans kongelige majestæt, min aller-nådigste arve konge og herres vegne, hermed forbryde sig imod lo-ven og hans kongelige forordning at understå, noget efter denne dag med samme opbrudte jord at befatte, men med samme fædrift, lige-som af arilds tid været have forblive, men med mindre de, som hans

kongelige majestæts forordning siger, overtræder, vil de tiltales, ligemåde formenes herredsfogeden sig ikke forstå samme kongelige forordning.